

SZARVASGOMBA - GAZDÁLKODÁS ÉS KUTATÁS A NEFAG ZRT.-NÉL

Szilágyi Annamária

NEFAG Nagykunsági Erdészeti és Faipari Zrt.

Bevezetés

A szarvasgomba már az ókorban is ritka, gasztronómiai különlegességnek számított. Napjainkban újra reneszánszát éli, számos országban, például Franciaországban, Olaszországban nagy múltra tekint vissza, mind a fogyasztása, mind az értékesítése. A különleges gombafajról csekély kutatási és irodalmi ismeretekkel rendelkezünk. Mivel kiemelt értéket képvisel és egyre jobban előtérbe kerül a hasznosítása ezért fontos lenne részletesebben, minél szélesebb körben megismerni. A nyári szarvasgomba értékesítési ára akár 200 euro is lehet, amely évről évre emelkedik.

Magyarországon a XIX. század végén fordultak tudományos érdeklődéssel a szarvasgomba felé, azonban hazai viszonylatban sajnos még elég kevés ismerettel rendelkezünk erről a gombafajunkról, valamint a termés mennyiségét és minőségét befolyásoló tényezőkről. Magas kereskedelmi értéke miatt fontos lenne, hogy minél szerteágazóbb információk legyen a tekintetben, hogy milyen lehetőségünk van a termés mennyiségének, minőségének növelésére, és mely tényezők befolyásolják ezeket.

Magyarország kiválóan alkalmas természeti adottságainak (meszes talajok) köszönhetően szarvasgomba gyűjtésére, termesztésére. Az ország egyik legnagyobb lelőhelye a Jászságban található tölgyesek, ezek közül is kiemelkedő a Jásziványi „Kis erdő” és a Jászkiséri „Tomi erdő”. A területen található leggyakoribb szarvasgombafaj a nyári szarvasgomba (*Tuber aestivum*) illetve a kisebb jelentőséggel bíró téli szarvasgomba (*Tuber brumale*).

A NEFAG Zrt. 2008. év óta foglalkozik aktívan a nyári szarvasgomba hasznosításával. Célkitűzései között szerepel gombatermő ültetvények létesítése, illetve a szarvasgomba szempontjából kiemelt jelentőségű erdők megvédése, a termőképesség megőrzése hosszú távú biztosítása. Ennek érdekében első lépésként az erdőrészek rendeltetésének megváltoztatása, fatermesztési cél helyett földalatti gombatermesztési célra.

Vizsgálati anyag és módszer

Néhány korábbi publikációból már ismert volt a szakemberek előtt a jászsági szarvasgomba jelentősége és egyedi adottságai, de a gödöllői konferencia volt az, ahol nemzetközi fókuszba került és általánosabban ismertté vált ez a terület.

A helyszín így adott volt, mivel a Jászság és ezen belül a Jásziványi erdő Közép-Európa legjobb és sok tekintetben különleges nyári szarvasgomba élőhelyei közé tartozik. Fontos szempont volt, hogy ebben az erdőben zárt gazdálkodás folyik, és biztosítottá vált a műszerek védelme, kezelése és lehetőség van a szarvasgomba termési adatainak gyűjtésére is.

A Swiss Federal Research Institute WSL projektjének keretein belül több éves élőhely vizsgálati kutatást végez több svájci pedológus, éghajlatkutató és erdészeti kutató. Korábban csatlakozott a vizsgálatokhoz a németországi Freiburgi Albert-Ludwigs-University erdőbotanikai tanszékéről Ulrich Stobbe is. Több, mint 16 németországi és svájci élőhelyen folyó kutatásba vonták be a NEFAG Zrt. területeit.

Először március elején érkeztek a svájci Swiss Federal Research Institute WSL kutatói: Simon Egli, Ulf Büntgen, Dani Nievergelt, Magyarországra, a Jászságba.

Céljuk, hogy a NEFAG Zrt. területén négy éven át tartó vizsgálatok során tanulmányozzák a szarvasgomba ökológiai, fenológiai és növekedési dinamikáját, tovább feltárják a gyűjtés esetleges hatásait a triflára.

A tanulmány során mérik az állományban található néhány egyed fanövekedését digitális dendrométer segítségével. A műszer a fa kérgéhez illesztett rugóból áll, melynek kis elmozdulását is képes ez a speciális, érzékeny műszer mérni.

Egy különleges műszer segítségével pedig figyelik, mérik, rögzítik a talaj hőmérsékletét, nedvességtartalmát is.

1. ábra Szarvasgombagyűjtés (fotó: szerző)

A készülékek óránként rögzítik a mért adatokat, amelyek egy hordozható számítógép és két, a műszerekhez fejlesztett programmal bármikor lehívhatóak. Így azonnal, akár diagram formában is megtekinthetőek az adatsorokban bekövetkezett változások.

Az adatgyűjtés automatizált valamint a műszerek kezelése is megoldott Magyarországon, ezért évente csak egy-két alkalommal terveznek látogatást a projektgazdák, amikor főként a szarvasgomba termőtestek vizsgálatát szeretnék személyesen is elvégezni: levizsgáztatott kutyák által gyűjtött gombák mennyiségét, tömegét, érettségét megvizsgálni, és DNS analízis céljából mintát is venni belőlük.

Gyökérfeltárásokat is terveznek analóg módon a területen, ahol a fa gyökerét - ahogy a régészeti ásatásokon is - aprólékos munka során a talajtól megtisztítják, és az ott fellelt szarvasgombák mennyiségét, tömegét, érettségét vizsgálják, illetve mintát vesznek a mikorrhizákból analízis céljából.

2014. augusztusi látogatásuk célja az volt, hogy még több információra tegyenek szert a Jászságban előforduló szarvasgomba lelőhelyekkel kapcsolatban. A jászsági bekerített erdőben több napon keresztül folytattak szakszerű szarvasgombagyűjtést (1. ábra), egy kisebb területet többször körbejárva. Minden egyes megtalált triflát külön azonosítóval láttak el, megjelölve annak pontos helyét, amelyet később GPS-es koordinátákkal is meghatároztak,

2. ábra 515 grammos szarvasgomba (fotó: szerző)

illetve a még pontosabb beazonosíthatóság érdekében térképen is ábrázoltak a helyszínen. A talált gombatestekből mintát vettek DNS analízishez, lemérték azok tömegét, illetve feljegyezték, hogy milyen mélységben találták meg, továbbá, hogy mennyire érett. Így várhatóan feltérképezhetővé válik, hogy mekkorák a talajban az egyes gombaszövedékek, amelyek genetikailag azonosak. Emellett ezekből az adatokból lehetőség nyílik megvizsgálni, hogy van-e összefüggés a méret és az érettség között.

A gyűjtés során előkerült a jászsági kincsesbányából, egy kocsányos tölgy közvetlen közeléből egy újabb „gyémánt”: egy ritka, nagyméretű 515 grammos trifla is (2. ábra), nem messze attól a helytől, ahol megtalálták a rekordméretű szarvasgombát 2014. július 26-án (1280 gramm).

Összefoglalás, következtetések

A kutatások eredményeképpen megszerzett tudás reményeink szerint a gyakorlatban is alkalmazható lesz. A vizsgálatok során várhatóan feltérképezik az okokat arra vonatkozóan, hogy miért is ezen a területen terem ilyen nagy gyakorisággal a nyári szarvasgomba, és milyen módon növelhető a Jászságban előforduló *Tuber* fajok hozama. A későbbiekben a mesterséges ültetvények létrehozásában is felhasználhatóvá válik a projekt eredménye.

Irodalomjegyzék

Bagi, I., Fekete A. O. (2007): A szarvasgombász mesterség, Kultúrtörténet, gyűjtés, Kárpát medencei fajok, kereskedelem, termesztés, gasztronómia. Szerzői kiadás, Budapest.

Hollós L. (1911): Magyarország földalatti gombái, szarvasgomba féléi, K. M. Természettudományi Társulat, Budapest.